

Copper with a cost - svensk sammanfattning

Produktionen av mobiltelefoner, bärbara datorer och andra IT-produkter sker i komplexa och långa leverantörskedjor, från utvinning av metaller till färdig produkt. Produktionskedjorna präglas av låg transparens och spårbarhet, vilket gör det svårt för konsumenter att veta varifrån metallerna i deras telefoner och datorer kommer, och om utvinningen bidragit till väpnade konflikter eller negativ påverkan på mänskliga rättigheter.

Koppar är en vanligt förekommande metall i elektronikprodukter. Den här rapporten visar hur storskalig utvinning av koppar riskerar att påverka mänskliga rättigheter negativt, med exempel från Zambia som är ett av de största kopparproducerande länderna i världen (se kapitel 1: *Introduction*, s. 7).

Mineralutvinning är ofta förknippad med stora risker för negativ påverkan på mänskliga rättigheter såsom miljöförstöring, tvångsförflyttningar och understödande av konflikt, framför allt för lokalsamhällen nära gruvområdet. Företag i IT-sektorn har i varierande grad vidtagit åtgärder för att hantera risker kopplade till så kallade *konfliktmineraler* (tenn, tantal, volfram och guld, 3TG) och i ökad utsträckning även kobolt. Det finns dock indikationer på att hanteringen av risker för mänskliga rättigheter kopplat till utvinning av andra elektronikmineraler, såsom koppar, är otillräcklig vilket riskerar att undergräva förverkligandet av de globala hållbarhetsmålen (se kapitel 4: *Are ICT companies addressing minerals beyond 3TG?*, s. 52).

Swedwatches rapport fokuserar på två vanligt förekommande risker kopplade till storskalig kopparbrytning; 1) vattenförorening på grund av gruvdrift och 2) förflyttning av lokalsamhällen i samband med att en ny gruva anläggs. Zambia bör betraktas som en högriskkontext för mineralutvinning när det gäller mänskliga rättigheter och miljö, delvis på grund av kontexten med svaga offentliga institutioner, bristande tillämpning av lagar och kontroll från myndigheter samt korruption och fattigdom. I takt med att utländska direktinvesteringar i gruvor och andra projekt har ökat, har omlokaliseringen av människor som är beroende av mark för sin försörjning och uppehälle också ökat, ofta utan tillräckliga samrådsprocesser med eller kompensation till de som berörs. Gruvdrift i Zambia har också varit förknippat med miljöföroreningar av vatten, mark och luft (se kapitel 2: *Background: The ICT sector the Zambian mining context*, s. 17).

Swedwatches fallstudie från Chingola-distriktet indikerar att Konkola Copper Mines Plc. (KCM) gruvdrift har förorenat vattendrag som används av lokalsamhällen för dricksvatten, matlagning, fiske och bevattning av grödor. I byn Shimulala tyder Swedwatches resultat på att vattenföroreningarna har haft en negativ påverkan på byinvånarnas inkomster och försörjningsförmåga. Fallstudiens resultat indikerar också att jordbrukare från Chabanyama förlorade sin försörjning när KCM deponerade gruvavfall på deras jordbruksmark, vilket förorenade jorden och påverkade skördar negativt. På grund av förlorade försörjningsmöjligheter har invånarnas tillgång till mat sjunkit och föräldrar har ibland svårt att skicka sina barn till skolan.

Tillgång till rent vatten är en mänsklig rättighet. Swedwatches studie visar att KCM:s gruvverksamhet har påverkat människors tillgång till rent vatten negativt. Exemplet från Chingola belyser hur rent vatten är en grundförutsättning för andra mänskliga rättigheter och hur förorening av vatten kopplat till gruvdrift kan få flera negativa följd effekter (se kapitel 3: *Swedwatch's investigation in Zambia*, s. 25).

Swedwatchs andra fallstudie, i Kalumbila-distriktet, visar på utmaningar kopplade till anläggningar av nya gruvor i fattiga landsbygdsområden med otillräcklig myndighetsnärvaro och investeringsgrad. Sentinel-gruvan ägs av ett dotterbolag till First Quantum Minerals Limited (FQM). När gruvan anlades, förflyttades invånarna i det område som skulle tas i anspråk. Swedwatchs rapport tyder på att även om FQM har kompenserat bybor och bistått med investeringar i infrastruktur och CSR-projekt, så har företaget inte lyckats återställa bybornas försörjningsmöjligheter i tillräcklig utsträckning. Det finns också tecken på att sociala nätverk och normer har påverkats negativt. Resultaten av studien indikerar även att inflyttning till regionen har lett till en kraftig ökning av elever i flera skolor och potentiellt också en ökning i tonårsgraviteter, prostitution och brottslighet. Intervjuade bybors uppfattning att de blivit lurade på arbetstillfällen och andra förmåner väcker frågor kring i vilken utsträckning FQM lyckats hantera bybornas höga förväntningar på utveckling och om företagets informationsinsatser har varit tillräckliga (se kapitel 3: *Swedwatch's investigations in Zambia*, s. 25).

Swedwatchs resultat tyder på att det finns ett behov av att IT-sektorn som helhet förbättrar sina processer och rutiner för att hantera risker gällande mänskliga rättigheter vid utvinning av koppar och andra högriskmineraler, vid sidan av nuvarande fokus på konfliktmineraler och kobolt. IT-företag bör dessutom adressera fler risker än de som rör konflikt och barnarbete, och öka transparensen kring sina leverantörskedjor för koppar. Företag verksamma inom IT-sektorns leverantörskedjor spelar en viktig roll i att bidra i arbetet med Agenda 2030 och för uppfyllandet av FN:s 17 hållbarhetsmål. Om IT-företag har ett för smalt fokus gällande riskhantering kopplat till mineraler, riskerar de att undergräva förverkligandet av dessa mål (se kapitel 5: *Analysis and conclusions*, s. 54).